

Harmonia

Harmonia to instrument o bardzo wysokiej pozycji w polskiej kulturze tradycyjnej. Trafił na wieś dość późno, bo dopiero po pierwszej wojnie światowej. Na dobre zadomowił się w latach 30. i zaczął zastępować [skrzypce](#) w składach tradycyjnych kapel weselnych

Harmonia

Harmonia była instrumentem drogim, bogato zdobionym grawerowanymi i kolorowanymi motywami oraz ażurowymi wycięciami. Odegrała bardzo istotną rolę w przemianach polskiej muzyki ludowej, mimo że jej popularność trwała stosunkowo krótko. Z ludowej praktyki wypierał ją [akordeon](#), a później klawiszowe instrumenty elektroniczne.

„Myślę, że harmonia zapoczątkowała chyba największą rewolucję w muzyce wiejskiej. W historii muzyki ludowej ten epizod z harmonią trwał 15-20 lat, nie więcej. To jedno pokolenie. A konsekwencje ogromne. Po pierwsze, melodie, które były grane w skalach nietemperowanych, trzeba było przełożyć na język temperowanej harmonii. Czyli, krótko mówiąc, każdy z muzykantów musiał dokonywać takiego zabiegu jak Oskar Kolberg, kiedy pisał transkrypcję wiejskich melodii. Rozpoczął się wtedy zresztą również okres grania z [nut](#). Zmienił się stosunek do muzykantów, którzy czuli się już profesjonalnymi artystami. Grali fokstroty, rumbi... Posiadali wiedzę tajemną – znali zapis nutowy” – mówił Andrzej Bieńkowski w wywiadzie dla Programu 2 Polskiego Radia.

W polskiej muzyce tradycyjnej występują dwa typy harmonii: harmonia ręczna (*ciągana*) dwu- lub trzyczęściowa oraz harmonia pedałowa, zwana *pedałówką*.

Diatoniczne dwurzędówki, jak wskazuje ich nazwa, mają dwa rzędy klawiszy melodycznych, a także od osiem do dwunastu basów guzikowych. Cechą charakterystyczną tych instrumentów jest to, że wydają dwa różne dźwięki przy składaniu i rozciąganiu miecha. Mogło to stanowić pewną niedogodność dla muzykanta, dlatego większą popularność zdobyły trzyczęściówki, w których problem ten został rozwiązany. Harmonia trzyczęściowa, zwana też warszawską, ma – a jakże! – trzy rzędy klawiszy. W każdym rzędzie [interwał](#) między sąsiednimi klawiszami wynosi tercję małą, a cała klawiatura melodyczna układa się w [skale chromatyczną](#). Trzyczęściówka ma zwykle dwadzieścia cztery guziki basowe.

W harmoniach pedałowych wprowadzono dodatkowe udogodnienie, polegające na połączeniu miecha z pedałami nożnymi. Nożne tłoczenie powietrza znacznie odciążało lewą rękę harmonisty i umożliwiała, jak pisała etnomuzykolog Jadwiga Sobieska, „wielogodzinne granie na weselach przez dwa, trzy dni z rzędu”. Ręczne harmonie popularne były na Mazowszu po lewej stronie Wisły oraz w północnej Małopolsce – w Radomskim i na Kielecczyźnie. Pedałówki rozpowszechniły się zwłaszcza po prawej stronie Wisły, na Kurpiach i w Garwolińskim, a także na Podlasiu.

Agnieszka GRZYBOWSKA

Zobacz, jak na harmonii gra Katarzyna Tucholska podczas Festiwalu Wszystkie Mazurki Świata 2011: